

Б. В. Дергалюк,

д. е. н., професор, професор кафедри економіки і підприємництва, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8791-9121>

В. В. Лактіонова,

здобувач освітнього ступеня "бакалавр", Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського"

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-1082-0862>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.24.48

РЕЙДЕРСТВО ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ НЕПРИВАБЛИВОСТІ УКРАЇНИ: НЕОБХІДНІСТЬ ІНВЕСТИЦІЙ У ЗАХИСТ БІЗНЕСУ

B. Dergaliuk,

Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship, National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

V. Laktionova,

Candidate of educational degree "bachelor", National Technical University of Ukraine "Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

RAIDING AS A DETERMINANT OF UKRAINE'S INVESTMENT UNATTRACTIVENESS:
THE NEED FOR BUSINESS PROTECTION INVESTMENTS

У статті розглядається наріжний камінь для будь-якої ринкової економіки, а саме свобода та гарантії здійснення підприємницької власності. Як невід'ємна складова вищезгаданої умови виступає належний та правовий захист інтересів підприємців. В роботі досліджується рівень захисту прав власності в Україні, акцентуючи увагу саме на захисті фізичного майна. Також оцінюється за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона взаємозв'язки індексу захисту власності з ключовими показниками економічного, соціального та інноваційними спрямування. Аналізується проблематика рейдерства та вплив її на інвестиційну привабливість країни. Окреслюється напрями капіталовкладень для інфраструктурної безпеки підприємства. Дослідження базується на наведенні актуальної статистики, зокрема міжнародного індексу захисту власності, судової статистики по господарським справам. Висновки підтверджують нагальну потребу у належному правовому регулюванні та вжиття необхідних превентивних заходів з боку підприємств, завдяки інвестуванню у власну безпеку.

Raiding, as one of the determinants of weakening Ukrainian positions in the world rankings, poses a significant threat both to individual enterprises and to the country's economy as a whole. Undermining the confidence of institutional investors, due to uncertainty and risks of loss of property, makes potential partners avoid investing in the weak and unstable economy of Ukraine. This situation

creates a negative cycle: a reduction in foreign investments, a decrease in economic growth, and a decrease in the country's competitiveness in the international arena. In addition, raiding also affects the social climate, as it intensifies destructive actions: the spread of shadow schemes, the prosperity of corruption, and the deepening of inequality in society. In conditions where the protection of property rights is unreliable, entrepreneurs are forced to spend significant resources on legal protection, which distracts them from conducting and developing business, as well as innovative activities.

The article considers an important condition for the development of any market economy: freedom and guarantees of entrepreneurial activity. The necessary principle for this is adequate and legal protection of business interests. The study examines the level of protection of property rights in Ukraine and focuses on the protection of physical assets. Using a correlation coefficient, the study assesses the relationship between the Property Rights Protection Index and key economic, social, and innovative development indicators. Highlighting the correlation between robust protection of property rights and broader economic growth, the study highlights the critical role of investment in business security in promoting an enabling environment for innovation and sustainable development. The issue of raiding and its negative impact on the country's investment attractiveness is considered. The study includes an analysis of current statistics, including the International Property Rights Index and judicial statistics of commercial cases, to provide a comprehensive overview. The obtained results emphasize the relevance of proper legal regulation and the need for enterprises to take preventive measures, in particular through investment activities. As cyberattacks become more common, business owners must consider and devote significant time to mitigating this risk. Therefore, this study confirms its relevance and practical significance. The need for targeted investments in business security to address this issue at the micro level is emphasized. This approach is vital to ensure long-term operational stability and strengthen Ukraine's appeal to domestic and foreign investors.

Ключові слова: правове регулювання господарської діяльності, захист прав власності, рейдерство, інвестиційна привабливість, міжнародний індекс захисту власності, антирейдерські заходи, захист бізнесу, кібербезпека.

Key words: legal regulation of economic activity, protection of property rights, raiding, investment attractiveness, international property protection index, anti-raiding measures, business protection, cybersecurity.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Основоположним для розвитку будь-якої економіки та залученню іноземних інвестицій є свобода підприємницької діяльності. Підприємництво завжди було потужним каталізатором стимулювання інноваційного розвитку та суспільних перетворень. Незаконне захоплення майна, зокрема підприємств і нерухомості, підриває основи правової держави та довіру до інститутів захисту прав власників. Злочинці, використовуючи прогалини в законодавстві та корупційні схеми, відбирають активи, завдаючи значної шкоди бізнесу та інвестиційному клімату країни. Проблема рейдерства залишається актуальною, особливо зараз, коли Україна виборює своє право на місце у демократичній спільноті та західній цивілізації. Це підкреслює необхідність розгляду питання захисту прав власників через призму законодавчих, економічних і соціальних механізмів. Це також посилює розуміння необхідності запровадження кібербезпекових та антирейдерських заходів через капітальні вкладення.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Питанню захисту прав власності та проблематиці рейдерства присвячено чимало наукових праць. Вітчизняні науковці такі, як В. Дем'янишин [1] у своїй роботі досліджує сучасні загрози для бізнесу, обґрунтовує та пропонує дієві заходи щодо протистояння рейдерським атакам та захисту фінансової безпеки суб'єктів господарювання. О. Васильчишин разом з І. Білоус [2] більш детально розкривають зміст поняття рейдерства, виділяють його ознаки, визначають найбільш популярні схеми захоплення майна та визначають негативний вплив даного явища на економічну безпеку країни. Л. Шостак, А. Федонюк та О. Помазун [3] присвячують свою увагу кібербезпековому захисту в умовах цифровізації.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Дослідити рівень захисту прав власності в Україні за допомогою міжнародних показників, визначити проблемні місця, окреслити стан незаконного заволодіння майном, навести судову статистику, визначити вплив

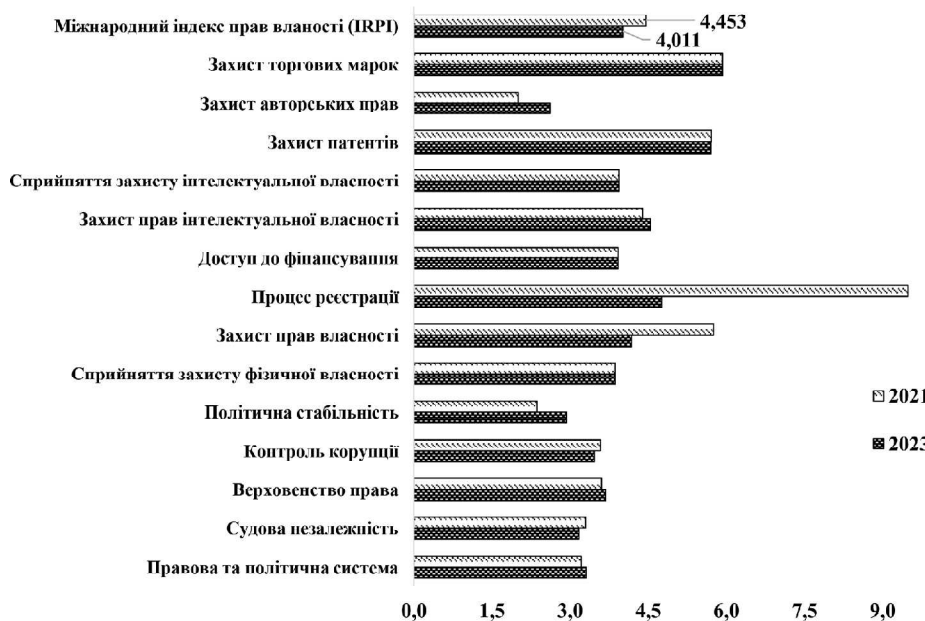

Рис. 1. Порівняння зміни міжнародного індексу прав власності (IPRI) та його субіндексів за 2021 та 2023 роки

Джерело: побудовано авторами на основі [4].

проблемного питання на економіку та інвестиційний клімат України, також сформувати можливості інвестування бізнесу у створення інфраструктури щодо захист майнових прав.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Потреба у залученні іноземних інвестицій — нагальна потреба української економіки, яка переживає наразі третю кризу за останню декаду. Зрозуміло, що втілення даного завдання потребує інвестиційної привабливості країни, що характеризується через певні ознаки: стабільність економіки, інституційна спроможність, верховенство права, захист прав власності та інші аспекти, на які звертає увагу інвестор. Згідно з статистикою від Property Rights Alliance, які розраховують

політичне середовище.

На рисунку 1 продемонстровано, як змінилися всі складові IPRI у 2023 році порівняно із 2021 роком. Як бачимо, найбільш суттєва зміна відбулася для показника, що характеризує процес реєстрації власності, він знизився із 9,482 до 4,756. Щоб зрозуміти причини такої різкої зміни доцільно зрозуміти яким чином розраховується показник.

За методологією для обчислення складової "Процес реєстрації" використовується середнє арифметичне із складової нормативно-правове забезпечення (Regulatory Enforcement factor) індексу верховенства права від World Justice Project (WJP Rule of Law Index), а саме — Проведення адміністративного провадження без необґрунтованих затримок (Administrative proceedings are conducted without unreasonable delay)

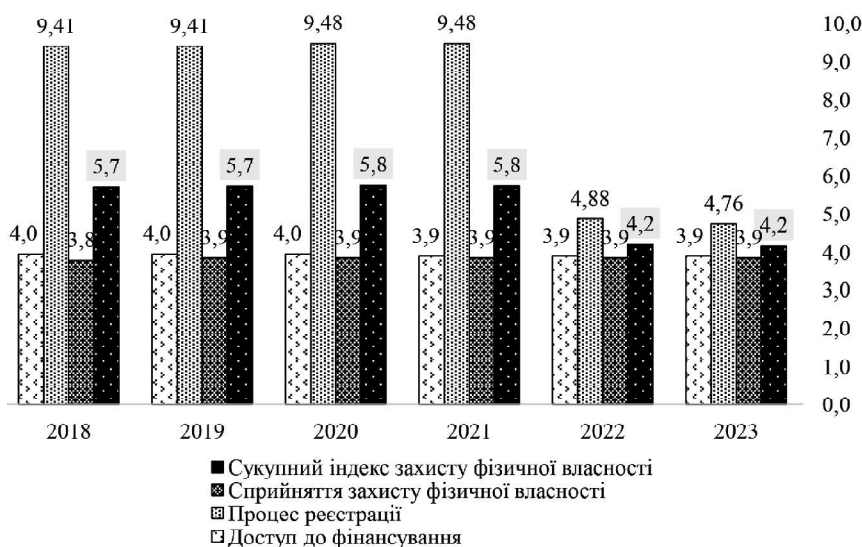

Рис. 2. Динаміка зміни індексу право на фізичну власність (PPR) та його складових за 2018—2023 роки

Джерело: побудовано авторами на основі [4].

та Належний правовий процес в адміністративному судочинстві (Due process is respected in administrative proceedings). Порівнявши показники за аналогічний період, можна сказати, що змін зазнав лише перший компонент — тривалість провадження адміністративної справи без необґрунтованих затримок. У 2021 році він становив 0,57, тоді як у 2023 році знизився на -9,1% до 0,53 балів [5]. Таким чином, в Україні спостерігається ускладнення процедури реєстрації право власності на матеріальне майно, що спровоковано збільшенням тривалості адміністративних справ без необґрунтованих затримок. Загалом всі інші компоненти інтегрального індексу IPRI суттєво не змінилися, або залишилися на такому ж самому місці. Покращення ситуації відбулося за такими напрямками: захист авторських

прав +30,7%, політична стабільність +23,9%.

Розглядаючи окремо IPRI складову, яка характеризує захист права власності не нерухоме майно та земельні ділянки (Physical Property Rights — PPR), варто зазначити, що вона включає в себе середнє арифметичне трьох показників: сприйняття захисту фізичної власності, процес реєстрації та доступ до фінансування. На рисунку 2 представлено динаміка зміни сукупного індексу захисту фізичної власності та його трьох складових. Бачимо покращення загальної ситуації у 2021 році: зростання PPR з 5,7 балів до 5,8, проте вже у 2022 році різке падіння на 27,6% до відмітки у 4,2 бали. На це вплинуло різка зміна оцінки процесу реєстрації, що було охарактеризовано вище.

Для оцінки можливих взаємозв'язків було використано статистичні кореляції з міжнародним індексом прав власності за трьома вимірами: продуктивний рушій, соціально-політична динаміка, орієнтація на майбутні тенденції. Результати представлені в таблиці 1. Результати кореляційного аналізу показують сильний зв'язок між захистом прав власності і ключовими економічними, соціальними, та інноваційними показниками. Це свідчить про те, що стабільне та ефективне правове середовище є важливим фактором для зростання економіки, залучення інвестицій, розвитку підприємництва та соціальної мобільності. Також з огляду на таблицю 1, хотілося б зауважити, що спостерігається для індексу права власності та його окремих складових сильна позитивна взаємозалежність між індексом глобального підприємництва та індексом мережевої готовності (відкритість до інформаційно-комунікаційних технологій).

Незважаючи на значні кореляційні зв'язки між економічними, соціальними показниками та індексами захисту майна, саме недовіра до судової системи та поширення схем незаконного захоплення майна залишаються ключовими перешкодами на шляху до повноцінного економічного зростання України. Ефективність судової системи та її здатність вирішувати господарські справи у короткий термін критично важливі для розвитку підприємництва. Виклики, спричиненні військовою агресією, відклали свій відбиток на збільшенні навантаження на роботу українських господарських судів. Відповідно до річного аналізу здійснення правосуддя у 2023 році до місцевих судів, що здійснюють судочинство у господарських відносинах, надійшло на 49,4% процесуальних звернення більше, ніж у 2022 році. Вертикальний аналіз засвідчує переважання майнових спорів порівняно із іншими категоріями справ. Причому, спостерігається зростання питомої ваги справ майнових

Таблиця 1. Коефіцієнти кореляції індексу права власності та індикаторів

Категорія	Показник	Індикатор	IPRI	LP	PPR	IPR
Продуктивний двигун	Виробництво	ВВП на душу населення	0,84	0,81	0,80	0,76
		ВВП на душу населення (коефіцієнт Джіні)	0,83	0,79	0,79	0,78
	Інвестиції	Валове нагромадження капіталу на душу населення	0,83	0,81	0,79	0,73
		Приватний та венчурний капітал. Індекс привабливості країни від IESE	0,82	0,75	0,76	0,82
	Структура	Економічна складність (індекс торгівлі)	0,77	0,72	0,71	0,78
	Підприємництво	Індекс глобального підприємництва	0,90	0,85	0,85	0,84
Соціально-політична динаміка	Безкарність	Атлас безкарності від Eurasia Group	-0,87	-0,91	-0,72	-0,83
	Соціальна мобільність	Глобальний індекс соціальної мобільності від WEF	0,87	0,87	0,77	0,81
	Глобальна мобільність	Індекс паспорта Хенлі	0,76	0,77	0,59	0,78
	Соціальний капітал	Індекс процвітання Legatum	0,67	0,68	0,58	0,64
	Благодійність	Глобальний індекс благодійності	0,80	0,77	0,72	0,69
	Орієнтація на майбутні тенденції	Відкритість до ІКТ	0,89	0,84	0,82	0,87
Орієнтація на майбутні тенденції	Інноваційна спроможність	Глобальний індекс інновацій від WIPO	0,87	0,81	0,79	0,88
	Відкритість до штучного інтелекту	Індекс готовності уряду до AI від Oxford Insights	0,85	0,79	0,80	0,83
	Енергетичні показники	Індекс світової енергетичної трілеми від World Energy Council	0,80	0,78	0,73	0,77
	Екологічна стійкість	Індекс зеленого майбутнього	0,76	0,78	0,61	0,76
	Пильність до ризиків	Індекс інформування про управління ризиками від Inform	-0,79	-0,82	-0,71	-0,69

Джерело: дані сформовано [4].

характеру з 56,0% у 2021 році до 64,2% у 2023 році [6]. Це свідчить про певні негативні тенденції на ринку корпоративних взаємовідносин щодо дій, пов'язаних із майновими правами.

Деструктивною особливістю функціонування бізнесу в Україні залишається проблематика рейдерства, яка продовжує перешкоджати свободі підприємницької діяльності, розвитку національної економіки та впливає на інвестиційну привабливість країни. Згідно з даними Офісу протидії рейдерству кількість скарг досі залишається у великих розмірах, хоча і прослідковується зменшення порівняно із роком до початку повномасштабної війни (2021 р. — 3261 звернень, 2022 р. — 1373, 2023 р. — 1905). Під рейдерські атаки загалом в Україні до великої війни потрапило понад 4000 суб'єктів господарювання. А річний обсяг рейдерського перерозподілу власності сягав у середньому \$3 млрд [7]. Загалом спостерігається спадна тенденція щодо кількості нових проваджень про рейдерство, найбільша активним періодом протиправних дій був 2021 рік: 597 опублікованих нових проваджень та 223 надійшло до суду (рис. 3). У 2022 році значно зменшилася кількість кримінальних проваджень, проте вже у 2023 році стрімко відновилися. Тому не можна однозначно стверджувати про стабілізацію ситуації та нівелювання проблеми загалом.

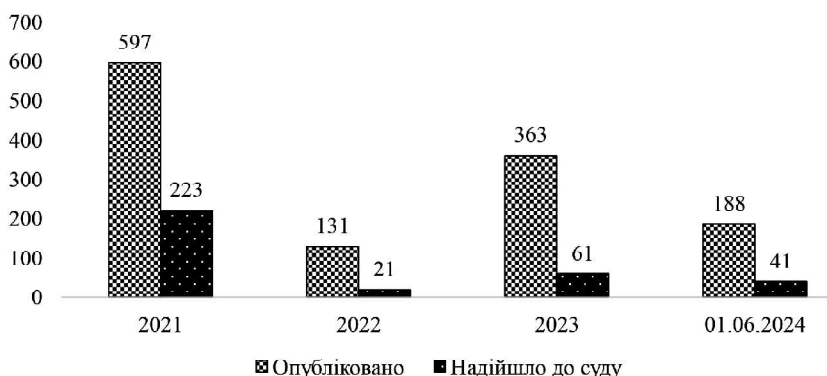

Рис. 3. Динаміка зміни кількості нових проваджень про рейдерство станом на 01.06.2024 року

Джерело: побудовано авторами на основі [8].

Серед розповсюдженого способу заволодіння майном останні роки залишається підроблення документів, які подаються для проведення державної реєстрації юридичної особи та фізичних осіб-підприємців (стаття 205-1 Кримінального Кодексу України) — 67,5% [8] у 2023 році від загальної кількості відкритих кримінальних проваджень по даному питанню). В судовій практиці за цей же рік було 17% серед звинувачених позбавлено волі, 8% отримали штраф та 72% звільнили від відбування покарання з випробуванням [9]. Типовий портрет засуджених за цією статтею виглядає наступним чином: працездатні особи, які на момент вчинення кримінального правопорушення не працювали і не навчалися.

На другому місці за розповсюдженістю схем є перешкоджання законній господарській діяльності (стаття 206 КК) — 17,1% [8] у 2023 році. За рішеннями місцевих суддів серед способів покарання застосовувалося у більшості випадків накладання штрафу. При перешкоджанні в судовій практиці як ефективний спосіб захисту використовується негаторний позов.

На останньому місці серед розповсюдженості схем є остання стадія рейдерства — протиправне заволодіння майном підприємства (стаття 206-2 ККУ). В разі такої ситуації, ефективним способом захисту порушених прав і інтересів вважається подання виндикаційного позова.

Доцільно зауважити, що досліджуване кримінальне діяння найбільше спостерігається в аграрному секторі, який займає 8,22% від ВВП у 2022 році України та на який припадає 2,79—3,41% прямих іноземних інвестицій [10]. На фоні зростаючих рейдерських атак в аграрному секторі важливо усвідомлювати, що ця проблема порушує фінансову безпеку України, адже саме аграрний сектор, наразі вважається однією з основ економіки країни та суттєво впливає на інвестиційний клімат. Задля покращення інвестиційної привабливості необхідно не лише вирішити питання рейдерства в аграрному секторі, а й забезпечити комплексний підхід до фінансової безпеки в усіх галузях економіки. Для цього потрібне активне втручання державних органів, які можуть усунути наявні прогалини у законодавстві, особливо, що стосується обігу цінних паперів, діяльності акціонерних товариств. Не менш важливим залишається ефективність діяльності судової системи, яка має

оперативно розглядати справи та дотримуватися принципів верховенства права. Тільки при всеохоплюючій програмі можливо подолати таке негативне явище в нашій країні, як рейдерство.

Окрім заходів впливу з боку держави, підприємство також має вживати необхідні заходи задля уникнення несанкціонованих дій. В першу чергу, управлінському та юридичному підрозділам доцільно переглянути вимоги та особливості щодо будь-яких документальних змін всередині підприємства: яким чином затверджуються довіреності, накази, договори та інші правочини, що можуть потенційно вплинути на зміну

права власності. Особливу увагу доцільно приділяти договорам оренди, в якому варто прописати всі умови щодо прав орендаря при користуванні майном, обмежити його право на суборенду, також зазначати тривалість дії оренди, порядок розірвання та пролонгації, всі штрафні санкції тощо. Більше того, підприємство можуть інвестувати кошти у створення кібербезпечного відділу, який відповідатиме за захист внутрішніх систем, конфіденційних даних та запобігання кібератакам, що можуть бути використані для рейдерських атак. Іншим напрямом капіталовкладень може бути створення власного захищеного програмного забезпечення (наприклад, антивірусні системи, фаєрволи, VPN та інші). Цей перелік є невичерпним, оскільки заходи захисту бізнесу мають формуватися на основі ризик-орієнтовного підходу та пріоритетності, в залежності від особливостей ведення господарської діяльності.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Загалом, рейдерство є однією з ключових перешкод для інвесторів, адже воно відштовхує від думки про вкладення власних активів у ризикову середу, які не будуть надійно захищені, а також підриває довіру до правової системи та економічної стабільності країни. Відсутність ефективних заходів протидії рейдерству та недостатня ефективна судова захищеність тільки поглиблюють негативні настрої інвесторів. Показники індексу захисту прав власності чітко корелюють з ключовими аспектами економічного розвитку. Зокрема, надійний захист прав власності сприяє зростанню доходів на душу населення, збільшенню інвестицій в основний капітал, стимулює розвиток венчурного капіталу та привабливість приватних активів. Це також створює сприятливі умови для підприємницької діяльності та відкриває більше можливостей для інноваційного розвитку. Тому, це ще раз підкреслює необхідність боротьби із проявами незаконного заволодіння майном із застосуванням не тільки засобів покарання, а й загалом позбавлення можливості реалізації даного кримінального діяння через усунення колізій у законодавстві та надійному захисті державних реєстрів. Превентивні заходи мають вживатися і з боку

власне підприємств. Інвестування у кібербезпеку стає дедалі актуальним та нагальним. Підприємство має розробити ефективну кібербезпекову стратегію, яка охоплювала би всебічну оцінку ризиків, розробку та впровадження відповідних політик і процедур, використання сучасних технологічних рішень, створення резервних механізмів для мінімізації наслідків кіберінцидентів, а також систематичне навчання та підвищення обізнаності персоналу для запобігання потенційним загрозам. У подальшому боротьба та приборкання дослідженого проблемного аспекту посилює інвестиційну привабливість України та дозволить залучити більше прямих іноземних інвестицій для післявоєнної відбудови, а приділення уваги безпековим заходам та інвестуванню в інфраструктурний захист з боку власників підприємств дозволить довгостроково посилити їхню конкурентоспроможність на ринку.

Література:

1. Дем'янишин В., Костецький В. Вплив рейдерства на фінансову безпеку суб'єктів господарювання. Світ фінансів. 2023. № 3 (72). С. 156—164. URL: <https://doi.org/10.35774/sf2022.03.156> (дата звернення: 21.11.2024).
2. Васильчишин О., Білоус І. Рейдерство як окремий вид організованої злочинної діяльності у фінансовій сфері. Економічний аналіз. 2020. № 30(1, Ч. 2). С. 216—222. URL: <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.216> (дата звернення: 21.11.2024).
3. Шостак Л., Федонюк А., Помазун О. Кібербезпека в системі формування бізнес-моделі підприємства в умовах цифрової економіки. Економіка та суспільство. 2024. № 64. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-37> (дата звернення: 21.11.2024).
4. International Property Rights Index. Property Rights Alliance. URL: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/> (дата звернення: 11.10.2024).
5. WJP Rule of Law Index. World Justice Project | Advancing the rule of law worldwide. URL: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2023/Ukraine/Regulatory%20Enforcement/> (дата звернення: 14.10.2024).
6. Аналіз стану здійснення правосуддя при розгляді господарських справ за 2023 рік. Судова влада України. Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Analiz_KGS_pravosud_2023.pdf (дата звернення: 09.10.2024).
7. Щодня в Україні відкривається одна справа про рейдерство, проте лише 17% справ доходять до суду. Mind.ua. URL: <https://mind.ua/news/20268702-shchodnya-v-ukrayini-vidkrivaetsya-odna-sprava-pro-rejderstvo-prote-lishe-17-sprav-dohodit-do-sudu> (дата звернення: 09.10.2024).
8. Лише 17% справ про рейдерство минулого року дійшли до суду. Оpendatabot. URL: <https://opendatabot.ua/ru/analytics/raiders-2023-12> (дата звернення: 09.10.2024).
9. Булейко О. Кримінально-правовий аспект захисту агробізнесу. Аграрне рейдерство: наслідки та протидія. Судова влада України. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_agrarne_reiderstvo.pdf (дата звернення: 09.10.2024).
10. Інвестиційні можливості сектору агропереробки. UkraineInvest: Your Investment Matters. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/sector-agropererobky-ukrayiny-1.pdf> (дата звернення: 15.10.2024).

References:

1. Demianyshyn, V.G. and Kostetskyi, V.V. (2023), "Impact of raiding on the financial security of business entities", World of finance, [Online], vol. 3, no. 72, pp. 156—164. <https://doi.org/10.35774/sf2022.03.156>
2. Vasylychshyn, O.B. and Bilous, I.I. (2020), "Raiding as a separate type of organized criminal activity in the financial sphere", Economic Analysis, [Online], vol. 30, no. 1 (2), pp. 216—222. <https://doi.org/10.35774/econa2020.01.02.216>
3. Shostak, L.V. Fedoniuk, A.A. and Pomazun, O.O. (2024), "Cyber security in the system of forming the business model of the enterprise in the conditions of the digital economy", Ekonomika ta suspilstvo, [Online], vol. 64. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-64-37>
4. Property Rights Alliance (2024), "International Property Rights Index", available at: <https://www.internationalpropertyrightsindex.org/> (Accessed 11 October 2024).
5. World Justice Project (2023), "WJP Rule of Law Index", available at: <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/country/2023/Ukraine/Regulatory%20Enforcement/> (Accessed 14 Oct 2024).
6. Supreme Court of Ukraine (2023) "Analysis of the state of justice in the consideration of economic cases for 2023", available at: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/ogliady/Analiz_KGS_pravosud_2023.pdf (Accessed 09 Oct 2024).
7. Mind.ua (2024), "Every day in Ukraine, one case of raiding is opened, but only 17% of cases reach the court", available at: <https://mind.ua/news/20268702-shchodnya-v-ukrayini-vidkrivaetsya-odna-sprava-pro-rejderstvo-prote-lishe-17-sprav-dohodit-do-sudu> (Accessed 09 Oct 2024).
8. Opendatabot (2024), "Only 17% of cases of raiding last year reached the court", available at: <https://opendatabot.ua/ru/analytics/raiders-2023-12> (Accessed 09 Oct 2024).
9. Buleiko O. (2024), "Criminal and legal aspects of agribusiness protection. Agrarian raiding: consequences and countermeasures", available at: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2024_prezent/Prezent_agrarne_reiderstvo.pdf (Accessed 09 Oct 2024).
10. UkraineInvest (2024), "Investment opportunities in the agro-processing sector", available at: <https://ukraineinvest.gov.ua/wp-content/uploads/2024/09/sector-agropererobky-ukrayiny-1.pdf> (Accessed 15 Oct 2024).

Стаття надійшла до редакції 10.12.2024 р.